

وقتی که نمی‌توانیم مشکلی را حل کنیم، باید مدیریت کنیم و نگذاریم از یک حد و مرزی خارج و فشارهای آن بیشتر شود. باید این فشارها را کاهش دهیم یا اجازه ندهیم از حدی بیشتر شود.

◀ آیا این روش «بیشترنشدن فشار» می‌تواند همان ادامه راهبرد گفت‌وگوهای غیرمستقیم با ایالات متحده باشد؟ همان راهبردی که در دولت سیزدهم هم به نوعی ادامه پیدا کرد؟

ببینید مذاکرات هسته‌ای ما با آمریکا و ۵+۱ اصولاً خودش یک مدیریت اختلاف بود. ما قرار نبود در مذاکرات برجام با آمریکا دوست شویم و همه مشکلات را حل کنیم بلکه قرار بود یکی از مشکلات مان را که باعث تنش بیش از حد شده است، مدیریت کنیم و هزینه‌های آن را کاهش دهیم و دقیقاً همین اتفاق افتاد. ما درباره هیچ موضوع دیگری مذاکره نکردیم و به فرمولی رسیدیم مبتنی بر اینکه ما درباره ماهیت صلح‌آمیز برنامه هسته‌ای خودمان اعتمادسازی کنیم و متقابلاً آمریکا هم تحریم‌هایش را بردارد، نشستیم مذاکره کردیم و بر اساس فرمولی به یک توافق رسیدیم. معنی این توافق، ارتباط مجدد، شراکت و رفاقت ایران و آمریکا نبود، بلکه معنی آن مدیریت یک اختلاف بود. هر دو هم راضی بودیم؛ زیرا هزینه‌ها برای هر دوی ما کاهش پیدا کرد.

الان هم چنین است، این مسیر را ادامه می‌دهیم. وقتی آقای ترامپ در دور اول سیاست فشار حداکثری را اعلام کرد و از برجام خارج شد، ما هم در مقابل او مقاومت حداکثری کردیم و گفتیم که تحت فشار مذاکره نخواهیم کرد. آقای بایدن آمد و گفت که می‌خواهیم به برجام بازگردیم. گفتیم هر موقع برگشتید و پشت میز ۵+۱ نشستید، دوباره مذاکره می‌کنیم. چطور برگردید؟ با ۴+۱ مذاکره می‌کردیم و آمریکا هم همین‌طور و اتفاقاً توافق خیلی نزدیک بود. یعنی مذاکرات غیرمستقیم ما با آمریکا در آن زمان از طریق ۴+۱ تقریباً به نتیجه رسیده بود، اینکه توافق نشد و آمریکا بازگشت به دلایل دیگر مربوط می‌شد. ولی به هر حال مذاکره غیرمستقیم داشت نتیجه می‌داد. من مذاکره‌کننده دارم به شما می‌گویم که مذاکره غیرمستقیم هم خیلی سخت و زمانبر است و هم در آن سوءتفاهم بیشتری به وجود می‌آید و زحمت زیادی دارد، اما غیرممکن نیست. امکان سوءتفاهم در آن وجود دارد، کسی که واسطه است ممکن است کم و زیاد

کند و برنامه‌ای برای خود داشته باشد و متن مورد تبادل باید کنترل مجدد شود. بنابراین، این روند خیلی سخت است اما غیرممکن نیست؛ انجام‌شدنی است. ما در سال پایانی دولت آقای روحانی نزدیک بود توافق کنیم، اما به دلایلی نشد. اتفاقاً در زمان شهید رئیسی هم هیأت مذاکره‌کننده دوباره ناآستانه توافق رفتند و به دلایل دیگر نشد؛ نه به این دلیل که مذاکره غیرمستقیم بود بلکه دلایل دیگری وجود داشت. لذا الان هم اینطور نیست که مذاکره غیرمستقیم نتیجه ندهد.

◀ بنابراین آیا مذاکره غیرمستقیم با آمریکا در حال حاضر به عنوان یکی از شیوه‌های «مدیریت تخاصم» در دستورکار است؟

بله، شیوه عجیب و غریبی هم نیست؛ مکرر در طول تاریخ اتفاق افتاده است. کشورهای که حاضر نبودند با همدیگر مستقیم صحبت کنند، غیرمستقیم صحبت کردند. اصلاً فلسفه میانجی در روابط بین‌الملل برای همین است؛ دو نفری که نمی‌توانند با یکدیگر صحبت کنند یک نفر ثالث می‌آید و صحبت‌های آنها را رد و بدل می‌کند. در روابط شخصی هم چنین است؛ مثلاً گاهی دو برادر با هم قهر می‌کنند و سال‌ها حرف نمی‌زنند و کسی بین آنها واسطه می‌شود تا آنها را آشتی دهد. نمونه‌های متعددی در روابط بین‌الملل درباره کشورهایی مطرح است که حاضر نبودند با هم مذاکره کنند و از طریق طرف ثالث توافق کردند. نمونه آن تحدید حدود

دریایی بین اسرائیل و لبنان بود که سه سال پیش توافق شد؛ هیأت‌های لبنانی و اسرائیلی یک بار هم همدیگر را ندیدند، آمریکا واسطه بود و می‌رفت با طرف لبنانی صحبت می‌کرد و بعد برمی‌گشت با طرف اسرائیلی صحبت می‌کرد و بالاخره روی یک متن توافق کردند. حتی موقعی که توافق را امضا کردند هم همدیگر را ندیدند؛ یعنی متن را پیش آنها آوردند و امضا کردند. بنابراین مذاکره غیرمستقیم انجام‌شدنی است. اینطور نیست که نشدنی باشد و این مدل خیلی محل ایراد نیست. مهم این است که اراده مذاکره و توافق منصفانه و عادلانه در شرایط برابر پیش بیاید، دیگر شکل آن مهم نیست.

◀ روسیه اخیراً وارد مناسبات تازه‌ای با آمریکا شده است و به نظر می‌رسد سعی دارد نقش ویژه‌ای هم در مذاکرات هسته‌ای ایفا کند. این ظرفیت را چطور می‌بینید، آیا می‌توان روی مسکو در این زمینه حساب کرد؟

ما هیچ ظرفیتی را نادیده نمی‌گیریم. قطعاً هر جا هر فرصت و ظرفیتی باشد، استفاده می‌کنیم؛ ولی این‌طور تعاملات خیلی پیچیدگی دارد. روابط ما با روسیه بسیار نزدیک است و به‌طور مستمر نیز با یکدیگر مشورت می‌کنیم. در جاهای بسیار زیادی آنها به ما کمک کردند و بالعکس و از همه مهم‌تر اینکه روسیه یکی از اعضای دائم شورای امنیت است. مشورت‌های ما در موضوعات مهم از جمله بحث مذاکرات هسته‌ای از نزدیک است و ادامه پیدا خواهد کرد. اگر ظرفیت دیگری هم وجود داشته باشد و منافع اقتضا کند و شرایطی که می‌خواهیم مهیا باشد، قطعاً استقبال می‌کنیم.

◀ آیا مذاکراتی که در سفر اخیر آقای «لاوروف» در تهران داشتید، راضی‌کننده بود؟ ایشان گزارشی از نشست خود با وزیر خارجه آمریکا در ریاض به شما داده و گفته است ایران بخشی از این گفت‌وگوها بوده است.

ایشان گزارش کاملی از گفت‌وگوهایی که با آمریکایی‌ها داشتند و هم گفت‌وگوهایی که با سوریه داشتند، به ما ارائه دادند. درباره ایران هم با آمریکایی‌ها و هم سوریه‌ها صحبت کرده و دیدگاه‌های طرف‌های مقابل را به ما منتقل کرده‌اند. حالا به‌خصوص درباره آمریکا خیلی موارد جدیدی نبود و ما قبلاً شنیده بودیم. در گفت‌وگو با آقای «لاوروف» تأکید شد که به این مشورت‌ها ادامه دهیم و توافق

مذاکره غیرمستقیم انجام‌شدنی است. اینطور نیست که نشدنی باشد و این مدل خیلی محل ایراد نیست. مهم این است که اراده مذاکره و توافق منصفانه و عادلانه در شرایط برابر پیش بیاید، دیگر شکل آن مهم نیست